

COSME CASAS CAMPS, AMB «C» DE CULTURA

EL FUNDADOR I DIRECTOR D'AQUESTA REVISTA VA SER TAMBÉ IMPULSOR DE MOLTES INICIATIVES CIUTADANES

Segons les dades aportades per l'historiador Josep Clara en el llibre *El partit únic*, Cosme Casas Camps, afiliat a FET y de la JONS des del 1939 fins al 1957, va ser secretari particular del governador civil de Girona Luis Mazo Mendo des de 1945 a 1956, delegat provincial del Servicio Español del Magisterio (SEM) entre 1944 i 1956, tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Girona de 1946 a 1955 i diputat provincial de 1952 a 1957. Com a ponent d'Educació, Esports i Turisme de la Corporació, va crear i dirigir, l'any 1955, aquesta revista, llavors anomenada *Revista de Gerona*, títol manllevat de la històrica publicació de 1875 i que va ser catalanitzat a partir de 1976. La vessant cultural i humana de Cosme Casas és evocada aquí per la seva néta.

MAR CASAS > TEXT

Dedicat a Pilar Luis Bezares

FOTOS: ARXIU FAMILIAR

Cosme Casas no fou un escriptor de grans èxits ni un historiador de renom. Però, des de la seva posició polièdrica de mestre, advocat, periodista i polític, va lluitar en cos i ànima per aconseguir que la cultura arribés a tothom. Unint sinergies i aplicant una visió col·laboracionista excepcional impregnada d'entusiasme, va donar vida a projectes que avui encara perduren. És difícil d'explicar —i potser d'entendre— com una persona pot admirar-ne una altra sense ni tan sols haver-la conegut personalment. No sé ben bé el per què ni el com, però puc donar fe que això és possible. Si em permeteu la gosadia de personalitzar, a mi m'ha succeït amb el meu avi, Cosme Casas Camps. Des que tinc ús de raó, he anat cercant àvidament dades que

m'ajudin a fer-me una idea de qui era i de com era en Cosme Casas. He remenat el seu arxiu, he llegit els seus escrits i he demanat a l'àvia, al pare, als oncles i als cosins que m'expliquin el que en recorden, per minso i insignificant que els sembli. Però, de tant en tant, la vida et regala agradables sorpreses que se surten del guió previst. A principi d'aquest 2012, he tingut el plaer de trobar-me amb un vell amic de l'avi amb qui no tan sols va compartir experiències al claustre de l'Institut de Girona, on en Cosme

Abans de la Guerra Civil, va ser membre de les Joventuts de la Lliga Catalana i de la Federació de Joves Cristians i d'Acció Catòlica

>> *Cosme Casas Camps.*

era professor de dibuix, sinó que li va escriure una emotiva necrològica a les pàgines d'aquesta mateixa publicació, a més d'anomenar-lo en algun article referent a la vida cultural gironina de la dècada dels cinquanta del segle xx.

>> *Cosme Casas (en últim terme a la dreta) amb el grup de nens de les colònies escolars de Sant Genís de Vilassar l'any 1935.*

Enric Mirambell iniciava la necrològica de Cosme Casas Camps amb les següents paraules: «El dia sis de desembre moria a la població empordanesa d'Espolla en Cosme Casas Camps. La *Revista de Girona* no pot deixar de dedicar un record profundament sentit al que en va ser fundador». Mai m'hagués imaginat que l'autor d'aquest text que he llegit desenes de vegades es pogués arribar a convertir, durant gairebé dues hores de conversa, en un potent nexa entre el meu avi i jo mateixa.

Una visió oberta del món

En general, en Cosme Casas Camps (Espolla, 17 d'abril de 1915 - 6 de desembre de 1977) és recordat com a molt bona persona, intel·ligent, culta, entusiasta i receptiva, que ajudava a qui podia i que es deixava la pell perquè tothom tingués accés a la cultura, perquè tothom es pogués llaurar un futur millor. Tot i que no es pot negar la seva fidelitat al Règim, tenia una visió molt àmplia i oberta del món, que el diferenciava. No només no es va atrevir mai a criticar les persones per la seva manera de pensar,

sinó que va buscar en tot moment la col·laboració dels que estiguessin disposats a aportar el seu gra de sorra en benefici de la societat, vinguessin d'on vinguessin. Això era, al meu entendre, el que el devia fer exemplar en el context de l'època, però ell mai no va tenir set de protagonisme.

En Cosme Casas era d'aquells que exercia les seves professions a consciència, predicant amb l'exemple, i que se sentia feliç voltat de llibres, diaris i revistes; teclejant hores i hores la seva Underwood; compartint a taula una bona torrada feta al foc i ruixada amb oli de les seves oliveres d'Espolla, i gaudint d'una enriquidora conversa.

D'entre els càrrecs que va ocupar mentre residia a Girona, va ser director de l'*Instituto Nacional de la Vivienda de la província*

Imagino que en devia tenir moltes, de converses enriquidores, mentre era president, pels volts dels anys quaranta, de la Junta Tècnica-Administrativa de la Secció Cultural i Artística del Centre Cultural de Girona, un organisme que venia a ser l'Ateneu gironí del moment.

La passió per la lectura i l'escritura i la traça amb les lletres —igual que amb el dibuix— les havia conreat sempre. Amb 18 anys ja era corresponçal de *Las Noticias*, i de tant en tant col·laborava en publicacions locals. Va crear la revista per a mestres *Gerunda*, i el *Gerundín*, pensada per als més petits; i l'any 1955 va fundar la *Revista de Girona*, de la qual fou el director durant els dos primers números. De formació, però, era mestre des dels 17 anys. Després, de gran, mentre ocupava el càrrec de director de l'escola de Molins de Rei, es va llicenciar en dret, professió que també va exercir des d'un despatx privat a Barcelona, on es va traslladar a viure l'any 1956, no sense deixar de tenir contacte amb la seva terra natal, que estimava profun-

>> *Cosme Casas (el primer a l'esquerra de la primera fila) amb l'alcalde de Girona Antonio Franquet i altres regidors el febrer de 1949.*

dament, i on va voler anar a passar els darrers mesos de la seva vida.

Com a mestre, a més de director de l'escola de Molins de Rei, va estar a la de Pont de Molins, la de Rabós d'Empordà, la d'Espolla, l'escola annexa a la Normal de Girona, l'Hospici de Girona, l'escola de Montjuïc de Girona i l'escola Joan Maragall de Barcelona. L'any 1935 va ser director de les colònies escolars de Sant Genís de Vilassar, organitzades per l'Ajuntament de Barcelona i, un any després, fou destituït de mestre, amb inhabilitació absoluta, pel govern republicà, per Decret de 23 de setembre de 1936 (*Gaceta* del 24 de setembre de 1936). Després de la Guerra Civil, va recuperar la seva posició i va ser cap del SEM de Girona, des d'on se li reconeix una gran i apassionada tasca, amb la instauració, per exemple, del «*día del maestro*».

L'època més amarga: l'estada al front

De les penúries de la Guerra, no en volia parlar mai, en Cosme. Suposo que, per a ell, com per a tots els qui la van viure, aquella època va ser un infern ple d'absurds, dolor i injustícies. El que sí que va fer, crec que per pura necessitat existencial, fou escriure un diari de guerra que encara conservo.

Possiblement, el seu particular infern va començar el dia en què un grup d'homes, unit a un comitè de la FAI d'una vila dels voltants, va anar a trucar a la porta de casa seva perquè se sumés a la crema de l'església del poble, ell, que hi anava cada diumenge. La seva negativa va tenir com a conseqüència l'empresonament. Tant ell com el seu pare van ser tancats a la presó de Figueres des del 8 de setembre de 1936 fins al 27 d'octubre del mateix any. A en Cosme l'acusaren, a més, de ser membre de les Joventuts de la Lliga Catalana, de la Federació de Joves Cristians i d'Acció Catòlica. Pare i fill passaren gairebé dos mesos incomunicats en dues cel·les distintes amb la por al cos que cada dia que vivien fos el darrer. Joan Casas Forch (així es deia el meu besavi) pagava una moneda

El seu particular infern va començar el dia en què un grup d'homes, unit a un comitè de la FAI d'una vila dels voltants, va anar a trucar a la porta de casa seva perquè se sumés a la crema de l'església

diària al seu zelador perquè li deixés comprovar durant uns segons, des de la distància, que el seu fill restava sa i estalvi a l'altra banda del passadís. Mentrestant, alguns membres del comitè republicà entraren a can Quelic (el nom de pila de la casa d'Espolla), cremaren tots els signes religiosos que hi trobaren i l'ocuparen durant uns mesos. La resta de la família es va haver de refugiar a Sant Climent Sescebes, a casa de l'oncle patern d'en Cosme.

Finalment, el 27 d'octubre de 1936, quan ja havien perdut fins i tot la noció del temps, els deixaren anar. El 3 d'abril de 1937, l'exèrcit republicà va mobilitzar en Cosme i fou obligat a formar part d'una brigada de construcció de camins a Vilamaniscle fins al 7 de juny, en què el destinaren a anar al front. Abans de marxar, va demanar un parell de dies de permís per acomiadar-se de la família (la tropa s'estava al castell de Sant Ferran de Figueres). Aleshores, ell aprofità per fugir cap a França. Va estar-se tres dies a casa d'uns amics de Banyuls, on va decidir passar-se a l'Espanya Nacional per la frontera d'Irún.

Enceta el seu diari de guerra el diumenge 20 de juny de 1937. Tot i que sempre escrivia en català, aquest document el redacta en castellà, impul-

>> Cosme Casas amb el governador civil Luis Mazo Mendo i la seva secretària, el 21 de juny de 1955. A la dreta, a Girona amb la seva esposa, Pilar Luis, i els seus tres fills, Pilar, Jaume i Joan, l'any 1949.

sat per les circumstàncies i el context del moment. Les primeres línies fan així: «Este diario no pretende ser ninguna obra literaria ni está hecha bajo otro objetivo que la narración escueta y fiel de los hechos pasados a un soldado que, impelido por el destino, ha sido protagonista de la tragedia más grande que ha vivido nuestra Patria. Y se hace con una doble intención: como pantalla mostrativa en tiempos venideros del estado de ánimo del autor en todas las fases de esta conmovión, para mayor experiencia del mismo, si Dios le conserva la vida, y como consuelo póstumo de su familia amada, caso de que riegue con su sangre el campo de batalla. En este caso, se ruega a quien lo encuentre, cumpliendo la última voluntad de un muerto, lo envíe a su familia, Juan Casas Forch, (por Vilajuiga) Espolla (Gerona)».

L'octubre de 1937 es va fer membre de FET y de las JONS. Primer com a soldat i després com a alferes provisional d'Infanteria, passà dos anys i tres mesos al camp de batalla. En acabar la guerra, fou condecorat amb la Medalla al Mèrit Militar, la Medalla de Campaña, la Creu Roja i la Creu de Guerra, distintius que els membres de l'exèrcit de Franco van rebre de forma bastant generalitzada.

Regidor i diputat de Cultura

Des de la seva posició, primer com a regidor de Cultura i tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Girona i després com a diputat provincial de Cultura a la Diputació de Girona i secretari particular del governador civil, va aconseguir que es dedicés als mestres una atenció fins aleshores mai vista i, gràcies a la seva gestió, el dia de sant Narcís de 1951 s'inaugurava la Biblioteca Pública de Girona, que, establerta a l'edifici de l'Hospici, aglutinava un bon fons bibliogràfic que la convertí en exemple de les biblioteques espanyoles del moment. Més tard, el seu afany d'unió de sinergies el portà a impulsar la creació del Centre Coordinador de Biblioteques de la província.

La història i la conservació del patrimoni també foren àrees de gran interès per a en Cosme Casas. Per això es va implicar en la creació de l'Arxiu Històric de Girona, i es preocupà de donar suport a la tasca de recerca i conservació arqueològica que portaven a terme

noms tan destacats com Lluís Pericot o Miquel Oliva Prat.

Després d'una vida intensa —però massa curta—, havent tingut tres fills i set néts, moria a Espolla víctima d'un càncer i amb el somni incomplet de jubilar-se a la seva terra. Jo naixia dos anys i escaig després, massa tard per poder-me creuar amb ell en la línia de l'espai i el temps. Però, avui, el testimoni del que va deixar escrit i el relat dels que el van conèixer em serveixen per unir-me a la seva persona i al seu pensament. Utilitzant les mateixes paraules amb què va cloure un article publicat a la *Revista de Girona*, haver tingut l'oportunitat d'escriure aquestes línies en record seu ha estat, per a mi, una forma d'honorar-lo, a ell i «als qui ens precediren, manera secularment dita d'honorar-nos nosaltres mateixos».

Mar Casas és psicòloga i periodista.

Per saber-ne més

Mirambell, Enric. «Necrològiques». *Revista de Girona*, núm. 81. Girona, 1977, p. 405-406.

Casas, Cosme. «Avui com ahir i com sempre». *Revista de Girona*, núm. 75. Girona, 1976, p. 5-6.

Després d'una vida intensa —però massa curta—, havent tingut tres fills i set néts, moria a Espolla víctima d'un càncer